

- доходи і якість харчування населення;
- ступінь забезпеченості вітчизняним продовольством;
- відповідність вимог продовольчої безпеки законодавству,
- відповідність напрямам аграрної політики держави;
- загрозу продовольчу безпеку.

Саме забезпечення продовольчої безпеки є пріоритетним напрямком державної політики, адже вона охоплює широке коло економічних, соціальних і екологічних чинників.

Нині забезпеченість населення продовольством сприймається як фундаментальний чинник і основний критерій рівня соціального життя, державної стабільності та життєздатності економічної структури, економіки вцілому.

Вважаємо, що нині вирішити проблемні питання пов'язані з продовольчою безпекою в нашій країні неможливо без вдосконалення законодавчої бази, застосування новітніх технологій, розвитку різних форм ведення господарства, створення ефективної системи підготовки кадрів.

### **Література.**

1. Продовольственная безопасность государства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru/referat-157290.html>;
2. Проблемы продовольственной безопасности Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.odnako.org/blogs/show\\_17278/](http://www.odnako.org/blogs/show_17278/).
3. Закон України « Про продовольчу безпеку України» від 22 грудня 2011 року № 8370-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА**

***Левкіна Р.В., к.е.н., доцент, Анацький А.В., магістрант,  
Харківський національний технічний університет  
сільського господарства імені Петра Василенка***

Прагнення України до світової інтеграції зумовлює необхідність вирішення низки завдань, що стоять перед урядом країни в різних галузях економіки, в тому числі перед аграрним сектором. Досвід інших країн свідчить про переваги зовнішньоекономічної діяльності

для ефективної реалізації економічного потенціалу країни. Проте поряд з перевагами існує і ряд проблем, які виникають і впливають на економіку країни, в тому числі, залежність від світових кризових явищ. Тому оцінка цінової ситуації на світовому продовольчому ринку та аналіз її наслідків на сучасному етапі є актуальним та визначає мету роботи.

Зростання світових цін на продовольство у 2006 р. спричинило кризову ситуацію в усьому світі, що ускладнило забезпечення продовольчої безпеки та викликало жорсткі сутички в країнах. Дана проблема носить глобальний характер, хоча найбільше постраждали країни Африки. Провідні світові організації почали приймати заходи щодо нейтралізації таких наслідків. Індекс цін на продовольство виріс у 2006 р. на 7 відсотків, а у 2007 р. – на 27, у 2008 р. – на 31 відсоток. Збільшення ціни можна було б віднести до фінансових процесів, в тому числі, пов'язати з падінням курсу долара – валюти, в якій звичайно встановлюються світові ціни на продовольство на провідних товарних біржах. Взаємозв'язок між обмінними курсами та цінами на сировинні товари є фактором, що ускладнює ситуацію.

Не можна сказати, що сучасні події є новими. Аналогічна ситуація відбувалася і сорок років тому. Але аналогічною вона є на перший погляд. За два десятиліття до продовольчої кризи 70-х років виробництво зерна у країнах, що розвиваються збільшилося на 80 %. Зелена революція призвела до підвищення продуктивності праці та зростання посівних площ. Але у 1972 р. посіви у більшості країн постраждали від несприятливих погодних умов і вперше світове виробництво продовольства скоротилося на 33 млн т. В таких умовах для забезпечення населення продовольством не вистачало 24 млн т. У 1973 р. знову чергове скорочення внаслідок зростання ціни на нафтопродукти у чотири рази. Результатом стало зростання ціни на сільськогосподарську продукцію. Зелена революція опинилася під загрозою, бо її успіхи значною мірою залежали від використання пестицидів та азотних добрив, що вироблені із нафти. Несприятливі погодні умови 1974 р. та розрахунки за імпорт нафти у Канаді, Радянському Союзі, Сполучених Штатах Америки та більшості країн Азії сприяли отриманню найменших за обсягами світових запасів зерна. Намагаючись підтримати сприятливі ціни на внутрішньому ринку уряд США ввів ембарго на вивіз пшениці до соціалістичних країн, в тому числі, Радянського Союзу. Так ціни у 1974 р. досягли максимуму і протрималися на цьому рівні більше п'яти років до 80-х рр. Період з 1980 по 2000 р. характеризувався певною стагнацією цін,

що закінчився повільним зростанням їх в середньому на 1,3 % до 2006 р. Зростання цін у останні роки є різким протиставленням довгостроковому зниженню на сировинні товари у 1995-2002 рр., коли навіть з боку урядів розвинених країн світу лунали заклики щодо відродження міжнародних угод по сировинним товарам [1, 2].

Деякі експерти вважають, що підвищення внутрішніх цін в країнах під впливом світових цін залежить від курсу національної валюти та низки інших факторів, таких як імпорتنі тарифи та нетарифні обмеження торгівельної діяльності, інфраструктура та структура національних ринків, які впливають ступінь передачі впливу ціни. Оскільки більшість цін на сировинні товари зазвичай визначається у доларах США, його дефолт сприяє зменшенню вартості сировинних товарів для країн, валюта яких стабільніша та пом'якшує ситуацію на внутрішньому ринку. Навпаки, країни зі слабкою національною валютою та високим рівнем інтеграції до світової спільноти відчують на собі зростання закупівельних цін на продовольство. Особливо актуальне це питання для постсоціалістичних країн та тих, що розвиваються, бо рівень розвитку економіки їх не дозволяє говорити про самозабезпечення основними видами продовольства.

На сучасному етапі світові ціни на всі види сільськогосподарської продукції зростають, але рівень підвищення значно відрізняється в залежності від виду товару. Так світові ціни на основні продовольчі товари, наприклад, зернові, насіння олійних культур, молочні продукти зросли набагато більше ніж ціни на каву, какао, бавовну та каучук. Тому країни, експортоорієнтовані на дані товари, отримали кращі умови для реалізації, хоча не порівняні із ціною на імпортне продовольство. Більшість країн, що розвиваються є чистими імпортерами продовольства, що привело серйозного платіжного дисбалансу країн.

На думку деяких науковців стрімке підвищення ціни свідчить про «закінчення ери дешевого продовольства» [1]. Інші розглядають його як продовження світової фінансової кризи або початок світової продовольчої кризи [1,3,4]. На користь останніх свідчить світова статистика. На відміну від тимчасових ситуацій на світових сільськогосподарських ринках, коли періодично відбуваються коливання цін, тепер ціни впевнено повзуть вверх і тримаються набагато довше. Особливістю сучасного етапу є одночасний підйом на всі основні види продовольства та сировини. Крім того коливання цін більші, особливо на зернові та олійні культури. Так у 2008 р. зміни

у ціні на пшеницю та рис досягнули рекордного рівня (індекс зміни ціни на пшеницю в два рази перевищив аналогічний індекс у попередній рік, а на рис – навіть у п'ять разів). Така тенденція не обмежилася лише зерном. Ціна на рослинні жири, продукцію тваринництва та цукор мали також значні коливання та спричинили у ряді країн ціновий бум.

Наслідком складної ситуації світовому ринку є невизначеність, яка ускладнює прийняття рішень між продавцем та покупцем. Це обмежує доступ виробників до кредитних ринків та призводить до впровадження у виробництво ризикованих технологій замість науково обґрунтованих нововведень та підприємницьких рішень. Крім того, чим вищі та непередбачувані коливання ціни, тим вище вірогідність спекулятивних операцій на ф'ючерсних ринках, що дестабілізують ситуацію на готівковому ринку. Хоча коливання ціни можуть привести до тимчасової вигоди окремих організацій чи навіть країн, вони одночасно збільшують вартість імпортованої сировини та факторів сільськогосподарського виробництва. Як наслідок цього може бути дестабільна ситуація щодо курсу національної валюти країн та погіршення їх макроекономічних показників.

Вважаємо, що високий рівень інтеграції країни до світового господарства має як позитивні, так і негативні наслідки. Негативні наслідки проявляються у поступовому звуженні спеціалізації на тих товарах, які формують її конкурентоспроможність, та відмові від традиційних, в тому числі, продовольчих товарів. Висока залежність таких країн від кон'юнктури світового ринку робить їх вразливими. Тому на сучасному етапі залишається пріоритетним завдання щодо формування продовольчої безпеки країн незважаючи на рівень розвитку їх економіки та місця у міжнародному поділі праці.

### **Література.**

1. Гончаров Ю.В. Світ. Європа. Україна: Трансформація економіки та інтеграція / Ю.В. Гончаров, Ю.О. Петін, О.М. Сальник. – К.: Знання України, 2007. – 504 с.
2. Саблук П.Т. Глобалізація та продовольство / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 628 с.
3. Состояние мировых рынков сельскохозяйственной продукции: Отчет Продовольственной и сельскохозяйственной организации. – Ч.2. - 2009. – 38 с.
4. Галушко В.П., Береговий Економіка світового сільського господарства: Підручник / В.П.Галушко. - К.: „Ніч лава”, 2011. – 1000 с.